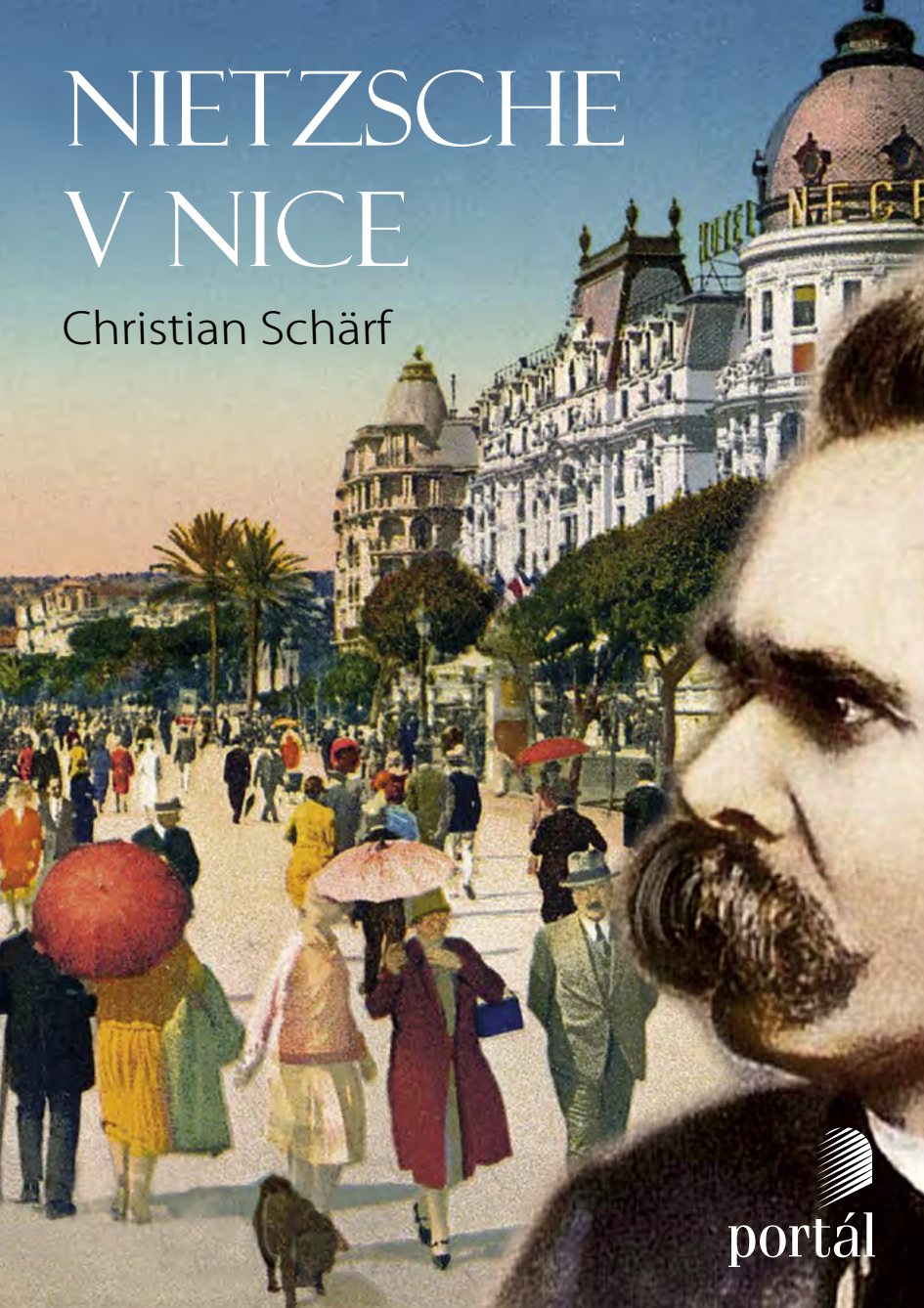

NIETZSCHE V NICE

Christian Schärf

portál

NIETZSCHE V NICE

Christian Schärf

Původní německé vydání:

Originally published in Germany under the title EIN WINTER IN NIZZA

by Eichborn – A Division of Bastei Luebbe Publishing Group

Copyright © 2014 by Bastei Lübbe AG

České vydání

Translation © Michaela Škultéty, 2015

© Portál, s. r. o., Praha 2015

ISBN 978-80-262-0952-2

První část

V neděli 2. prosince 1883 vála ulicí rue Ségurane od přístavu směrem k Place Garibaldi silná, ale vlhá bríza. Před domem číslo 38 zastavil koňský povoz. Přivezl nového hosta, který, třebaže vyhlížel z okna kočáru sebeusilovněji, nemohl vidět nic než rozmazané obrysy a barvy přelévající se z jedné do druhé. Měl silné bolesti hlavy, v očních bulvách mu tepalo, jako by do nich kdosi bodal jehlou, a v pravidelných intervalech kašlal do již ne zcela čistého kapesníku.

Navzdory vlněným ponožkám, které mu matka poslala ještě do Janova a které měl nyní na sobě, ho zábla chodidla a již od Ventimiglie cítil, jak promrzá po celém těle. Neviděl v tom dobré znamení, přijel přece do Nice, aby utekl zimě, především těžkým mrakům, jež od října do března až příliš často visely i nad ligurskou zátokou, zakusovaly se mu do mozku a nezřídka tam spočinuly celé dny, ba i týdny. Chtěl uniknout také chladu, který ho i v severní Itálii tak často doháněl a který si, jak se zdálo, přivezl spolu s vlněnými ponožkami až sem do Nice.

Ze svého sedadla v kočáru vstával jako starý, velmi starý muž. Lékař mu řekl, že má křivé kyčle, už nyní se po dlouhém sezení pohyboval jako kmet, a to mu bylo teprve osmatřicet!

Vystoupil a zvedl oči k nebi. Pořád toho moc neviděl, vnímal jen, že barva rozmazaně se odrážející v jeho očích není modrá, nýbrž matná šed', protkaná tmavšími, skoro černými skvrnami. Tak kvůli tomuhle sem přijel, projel celé to zatracené pobřeží v děsivě se otrásajících vlcích s ošuntělými dřevěnými lavičkami, na nichž začal už po pár minutách cítit ischiasový nerv,

a v příšerných kočárech se špatným pérováním, které si jako jediný mohl dovolit a které bez výjimky řídili primitivní tvorové pokoušející se zatahnout ho do nesmyslných rozhovorů. Říkalo se, že v Nice svítí slunce stále, četl to v nesčetných zprávách černé na bílém, město se prý může pochlubit 220 slunečnými dny, což bylo víc než v jakémkoli jiném místě, jehož mohl na tomto světě dosáhnout – a teď tohle.

Předpovědím a bulletinům meteorologů lze věřit stejně málo jako kdysi zaklínadlům vyvolávačů deště, pomyslel si. Tohle jsou tedy plody té velké pozitivní vědy! K smíchu! Znovu vytáhl velký kapesník a vysmrkal se v nárazech připomínajících troubení trumpet. „*Vous avez de la chance. Il fait beau pour décembre,*“ prohodil z kozlíku kočí. „Jakže?“ odušil host, dosud napůl ponořený do kapesníku. Nerozuměl jedinému slovu.

Na domovních dveřích rozeznal jasné obrysy zašlého stříbrošedého klepadla. Přijet sem možná přece jenom nebyl tak špatný nápad, pomyslel si poutník, nejspíše je to světlo, ono slavné niceské světlo, které způsobuje, že lépe vidí, třebaže si dnes musí prorazit cestu vrstvou mraků. To světlo dovedlo prý k triumfu už Niké, prý jde o *alkyónské* světlo z blažených řeckých ostrovů, jež sem Niké přinesla a které zde zvěčnila založením tohoto města. Tady se mu musí dařit, zde to dokáže. Triumf Niké musí být i jeho triumfem. Toto vítězství však bude vítězstvím Zarathustrovým.

Zatímco takto uvažoval a hledal svůj notes – kam ho jenom strčil? –, dveře se otevřely a před ním stála malá, stará paní s ohnutými zády. Protože byla tak zkroucená, nacházela se její hlava takřka na úrovni jeho boků.

Propátrával bolavýma očima místnost před sebou, aby zjistil, kdo mu otevřel. Zvýšeným hlasem se otázel, zda pro něj mají

pokoj, kočí ho sem přivezl z nádraží, jede přímo z Villefranche, kde marně hledal doktora Panetha z Vídně, předtím byl i v Mentonu, kde dvakrát do roka kvetou citrony, přijíždí však vlastně z Janova, což, když se to vezme kolem a kolem, také není přesné. Píše knihu, volal do temných dálek zatuchlé chodby, vždycky psal knihy, ať přijel kamkoli, hned se věnoval svému zá-
měru napsat knihu. Avšak tentokrát to nebude obyčejná kniha, nebude to kniha jako všechny ostatní, ba nebude se ani podobat jeho předchozím knihám, z nichž žádná sama o sobě není jako ty předešlé knihy.

Stařena s námahou vzhledla a potřásla hlavou. Němce vozí vždycky k ní. Otočila se a mlčky zamířila do chodby. Host nepochyboval, že ji má následovat, třebaže mu nedala žádné znamení. Došourala se do jednoho z pokojů, dveře bleskurychle zapadly do zámku. Zůstal stát s malým kufrem v jedné a šedivým deštníkem v druhé ruce v chodbě, kde byla tma jako v ranci a kde to bylo cítit sklepem. Po dvou nekonečných minutách se objevila s velkým rezavým klíčem. Rohový pokoj v druhém patře, řekla jenom a podala mu list papíru, kam se měl zřejmě zapsat.

Zítra v osm ráno přijde Cécile, její vnučka, dodala, a přinese kávu a croissanty. Dnes je neděle a děvče má volno, mladí nemůžou pořád jenom dřít. Chtěl říct, že to nesnese, v žádném případě nechce kávu a croissanty, měl by z nich migrénu století, prosím ne, to raději žádnou snídani. Ale stařena už zmizela za dveřmi. Rozhostilo se ticho jako v hrobě.

S námahou vyšel po schodech a šoural se chodbou. Pach sklepa ho provázel až do druhého patra. Vešel do pokoje. Židle, stůl, postel, skříň, mycí stolek s porcelánovým džbánem, v rohu ušák, který vypadal jako příbytek všech niceských molů. Stěny byly holé a zažloutlé, podlahu tvořila široká, sešlapaná prkna,

nebyl tu koberec ani kamna. Sedl si ke stolu, sundal brýle a sklonil se k přihlašovacímu formuláři. Oči mu spočívaly v hlavě jako dvě rozžhavená železa. Tepání ve spáncích připomínalo parní kladiva. Jazyk měl úplně suchý. Bederní obratle ho bolely, jako by se měly rozletět na kusy. Hledal na formuláři správné místo a nenašel ho. Má před sebou prázdný list papíru, nebo jsou jeho oči už tak špatné, že nic nerozezná? Z náhlého popudu se zapsal doprostřed papíru: *Dr. Friedrich Nietzsche, univerzitní profesor z Basileje*, a podepsal se nečitelnými klikyháky svým pravým jménem: *Fridericus Lux, Nux, Dux, Crux*.

Když se druhý den ráno, přesně v osm hodin, objevila Cécile s kávou a croissanty, seděl Nietzsche úplně oblečený u stolu.

Vypadalo to, jako by profesor vůbec nestrávil noc v posteli, zapsala si Cécile večer do deníku. Prohlásil, že přece říkal, že nechce kávu ani croissanty, copak to neříkal? Jídá výhradně grahamový chléb, který mu posílá matka, a má ho pro nadcházející dny ještě dost. *Grahamový chléb* zní zvláště, poznamenala si Cécile, a slovní spojení *grahamový chléb* podtrhla, zajímalo by ji, jak Němci vůbec dokážou spolykat tu spoustu rozličných druhů chleba, na něž jsou tak hrdí.

Kávu zásadně nepije, ráno pije výhradně mátový čaj, pokračoval host, cokoli jiného neblaze působí na jeho žaludeční stěny. Mrzí ho, že musí být tak přímý, ale kdyby vypil kávu, čekalo by ho nekonečné zvracení. „Bylo mi v noci poněkud chladno, copak nelze dát do pokoje nějaká kamna?“ otázal se beze stopy naléhavosti.

„V tomhle pokoji kamna nikdy nebyla,“ odpověděla dívka. „Je obrácený na jih, do přístavu, a je tu dost teplo i bez kamen. Na chybějící kamna si ještě nikdo nestěžoval. Navíc žádná přebytečná kamna nemáme,“ dodala a s lítostí pokrčila rameny.

Host poznamenal, že to je vsutku překvapivé. V tomto pokoji, tvrdil, je větší zima než v jakékoli jiné místnosti, kterou kdy na jihu obýval.

Půjde se dnes projít po městě, dodal po odmlce, jejíž olovené ticho bylo podle Cécile tichem vystoupivším z hrobu. Zamrazilo ji.

„Především se chci informovat, kdy odplouvají lodě na Korsiku,“ řekl podnájemník.

„Vy se chcete přeplavit na Korsiku?“

Cécile si muže, jenž se zdál být naprosto odtržený od reality, nedokázala představit na divokém ostrově, kde se to jenom hemžilo kapesními zloději a desperáty. Podle jejího názoru, jak si zapsala do deníku, by napůl slepý německý profesor v takovém prostředí nepřežil ani dva dny.

„Pakliže to dovolí okolnosti, pak ano, pocestuji až na Korsiku,“ odtušil Nietzsche tichým hlasem, jakoby sám pro sebe, a po chvíli stejným tónem pokračoval: „Na Napoleonově ostrově, mám-li být přesný, v Ajacciu, rodišti imperátora, se mi podaří, co se nepovedlo dokonce ani jemu. Co se ještě nikdy žádnému člověku nepodařilo.“

Cécile nechápala, o čem mluví. Co je to imperátor?

Dějiny lidstva se rozštěpí na dvě části, jednu před ním a jednu po něm, pokračoval. Pak se odmlčel. V pokoji znovu zavládlo děsivě významné ticho. Cécile přepadla zvláštní tíseň.

Později si do deníku napsala: *Je to hrozný člověk, mám z něj strach. Zdá se být zachmuřený a čímsi posedlý, má obrovský knír a je cítit hrachovou polévkou. Celý pokoj byl cítit hrachovou polévkou, třebaže hrachovou polévku jistě nejedl. Podle všeho nejedl vůbec nic, už vůbec ne hrachovou polévku. Proč je tedy cítit hrachovou polévkou? Koupal se v ní snad? Nebo používá parfém s vůní hrachové polévky, který si přivezl z Německa? Proč by se měly lidské dějiny rozštěpit na dvě části jen proto, že pojede na Korsiku? Možná je to blázen. Vraiment bizarre!*

„Hodné dítě,“ řekl. „Kolik je ti let?“

„Dvacet dva, pane,“ odpověděla Cécile váhavě a očekávala, že nyní učiní první pokusy ji svést, jinak to od hostů neznala.

Nietzsche civěl před sebe.

Náhle se zeptal, zda by chtěla studovat. Zná v Římě dámu, pravil, která je ve spojení se studujícími ženami z celé Evropy. Mnoho jich sice není, ale alespoň něco, usmál se zmučeně a dodal, že by pro ni mohl něco udělat, kdyby chtěla studovat, musela by ovšem do Švýcarska, tam je všechno mnohem svobodnější a pro ženy jednodušší.

Cécile odpověděla, že na studia nepomýšlí. Ráda chodí na pláž a prochází se s kamarádkami, v Nice se jí líbí, zbožňuje *soccu*, placku z cizrnové mouky, i on by ji měl ochutnat, a už docela obstojně ovládá *nissart*, místní dialekt, pečuje o svou milou *mamie*, jediného člověka, který jí na světě zbyl, a kromě toho si docela dobře vydělává. Proč by měla studovat?

Nietzsche si sňal brýle s tenkými obroučkami a podíval se na ni. Oči měl hluboko zapadlé a malé, střídal se v nich vodnatý lesk vyhaslých hvězd a kalná zář zmatněných drahokamů, takže k nim nebylo možné jednoznačně přiřadit žádnou barvu. Navíc se nad nimi zvedalo husté tmavé obočí, jež je lemovalo jako smuteční flór a tvořilo ceremoniální jednotu s mohutným knírem, takže, napsala Cécile, vypadal jako *croque-mort* neboli hrobník. Jeho pohled se zdá být slepý, pokračovala, o nic méně *horrible* není ani jeho vysoké čelo, jež má v sobě cosi jasného a chladného, jako by bylo z vosku, v každém případě z neživého materiálu. Připomnělo jí to jejího mrtvého otce, když ležel v rakvi.

Olovené mlčení, které opět nastalo, Cécile dlouho nevydržela. Nakonec doporučila hostu, zírajícímu trdnomyslně před sebe, několik tras na pěší výlety. Měl by se vydat až na konec Promenade des Anglais nebo na druhou stranu do parku Mont Boron, odkud uvidí celé město. Během jednoho dne může pohodlně projít celou Baie des Anges, Andělskou zátoku, až do

Antibes. Večer je tam obzvlášť krásně, majáky v Antibes a na Cap Ferrat na sebe blikají jako dva strážci zálivu rozestavení daleko na širokém moři. Kromě toho nesmí propást *vague de quatre heure*, vlnu, která každý den ve čtyři odpoledne zalije pláž.

„Nikdo netuší, proč tomu tak je, proč jediná vlna pokaždé ve stejnou dobu zalije břeh,“ řekla. „Ale dosud nás nikdy nenechala na holičkách.“

Připadlo jí, že ji vůbec neposlouchá.

„Brzy vyrazím,“ prohlásil. „Dnes musím ještě zajet do Villefranche.“ Zalistroval v černém notesu, který ležel vedle něj na stole. Cécile připadalo, že stránky jsou od shora až dolů kompletně pokryté droboučkým písmem. Jestlipak vůbec dokáže přečíst vlastní rukopis?

Došla k závěru, že bude lepší, když odejde. Uchopila tác s úmyslem zase všechno odnést, kávu i croissanty a také misťičku s marmeládou, když vtom vzhlédl a jeho pohled na ní nehybně ulpěl. „Víte, jak mi říkali v Janově?“

Znovu se odmlčel a pak s unaveným úsměvem pravil: „Il piccolo santo.“ Rozuměla tomu?

Ne, ona neovládá jazyk, jímž se hovoří v Janově, umí jen francouzsky, německy a trochu *nissart*.

Tohle bylo italsky, vysvětlil Nietzsche, a znamená to *malý světec*.

Tác ať tu nechá, dodal, dostal chuť na kávu. Zvedl šálek s bílou kávou k ústům a maličko upil.

„Jestlipak mi lidé v Nice dají také takové jméno?“ otázal se a smutně se usmál zpod mohutného kníru. Cécile odpověděla: „Myslím, že všechna jména svatých už jsou tu obsazená.“ Zasmála se. I on se zasmál. Doopravdy se zasmál, zapsala si Cécile večer. Připadal jí jako člověk, který se vlastně směje rád, avšak obvykle k tomu neshledává žádný důvod.

Vídeňský fyziolog dr. Josef Paneth, žák Ernsta von Brückeho a blízký přítel Sigmunda Freuda, jenž se o něm zmiňuje ve svém díle *Výklad snů*, se od listopadu 1883 do dubna 1884 zdržoval jakožto specialista na neurologii a sekreci z výzkumných důvodů v zoologické stanici ve Villefranche, deset kilometrů východně od Nice.

Panetha kromě přírodních věd značně zajímala filozofie. Neviděl v ní protiklad ke svým studiím, spíše jejich nezbytné doplnění. Pravidelně četl Kanta a Schopenhauera. Z pohledu lékaře ho stále intenzivněji zajímala noetika, v níž spatřoval problematický, a právě proto nevyhnutelný základ všeho přírodovědného bádání.

Neustále ho znepokojovala otázka, co vůbec můžeme vědět, a ta ho také nakonec přivedla k Nietzsche, filozofovi, který se již tehdy těšil mezi znalci exkluzivní pověsti a od něhož se očekávaly překvapivé výsledky v mnoha oblastech. Paneth byl přesvědčený, že právě Nietzsche se nejhrouběji a nejradikálněji zabýval problémy poznání a jeho hranic. Proslýchalo se však, že Nietzscheho se tyto otázky dotýkají natolik, že sám sebe manévruje do stále pochybnějšího stavu.

Třebaže to odporovalo jeho přísně vědeckému přístupu, fyziolog se někdy v duchu ptal, jak člověk, jako je Nietzsche, vlastně žije. Nedokázal si představit, jak si takový myslitel organizuje každodenní život, ba dokonce sama představa, že nějaký každodenní život mít musí, ho činila bezradným.

Paneth se doslechl, že se Nietzsche přes zimu obvykle zdržuje ve Středomoří, a vyptával se svých vídeňských kolegů, zda někdo netuší, kde by mohl na toho podivuhodného poutníka

narazit. Ani Freud, ani nikdo jiný z vídeňských lékařských kruhů mu nedokázal říct nic spolehlivého. Především Freud se choval, jako by Nietzscheho prakticky neznal, ba dokonce jako by neuměl ani správně vyslovit jeho jméno. Hrozně mu vadí to Z, svěřil se jednou Panethovi, netuší, zda se vyslovuje, nebo ne, a není si jistý, jestli se v důsledku podivuhodného nakupení souhlásek v Nietzscheho příjmení nejedná vlastně o nějakého Východoevropana, možná Poláka, jehož němčina má svoje rezervy. On, Freud, koneckonců slyšel, že se Nietzsche obvykle vyjadřuje pouze útržkovitě.

Avšak ani Freudova domnělá ignorance nezabránila tomu, aby po vědecké Vídni brzy nekolovala otázka, jak se k Nietzschemu dostat. Po fázi setrvalé bezradnosti se kdosi dostal k Franzi Overbeckovi, profesoru církevních dějin a specialistovi na Nový zákon, nejlepšímu příteli Friedricha Nietzscheho z basilejských časů, a písemně ho oslovil. Overbeck si dal s odpovědí načas natolik, až se na něj docela zapomnělo. Byl stále informován o každém Nietzscheho kroku a z dálky sledoval jeho cesty do Alp a Středomoří očima ustaraného přítele. Overbeck nakonec vídeňským kolegům přece jenom potvrdil, že se Nietzsche nyní, na konci podzimu, bude zdržovat zprvu v Janově a pak má v úmyslu vydat se do Mentonu a možná dále do Nice.

Přes Overbecka se Panethův dotaz, opatřený poznámkou, že se jedná o obdiv hraničící s uctíváním, vzápětí dostal k samotnému Nietzschemu, jenž se přítele neprodleně dotázal, kde přesně se onen vídeňský badatel vlastně nalézá. To ovšem Overbeck netušil, a protože Paneth již odcestoval do Villefranche, aniž by u Overbecka zanechal svou adresu, dotázal se Overbeck pro změnu Freuda, zda nemá informace o Panethově pobytu na francouzské riviéře.

Freud odpověděl, že se v podstatě nikterak nestará o Panetha, jehož v poslední době zajímá více Nietzsche než neurologie a poruchy sekrece, což je bezpochyby jeho hlavním úkolem. Pravděpodobně ho však bude možné od listopadu zastihnout v zoologické stanici ve Villefranche, kde se věnuje výzkumu buněk, o nichž upřímně předpokládá, že jednou ponесou jeho jméno, což on, Freud, pokládá za čistou nabubřelost. Sigmund Freud o léta později odeslal při příležitosti objevení takzvaných *Panethových buněk* blahopřejný telegram (který stejně jako ostatní blahopřání zastihl vzhledem k Panethově smrti v roce 1890 pouze jeho choť Sofi).

Cestou z Janova do Nice projížděl Nietzsche na konci listopadu 1883 skrze Villefranche, kde neprodleně vyhledal laboratoř zoologické stanice a rovněž dr. Panetha, od jehož návštěvy si sliboval nesmírně mnoho. Nietzsche se domníval, že je obklíčený protivníky a nepřáteli, a v každém, kdo se zdál být na jeho straně, viděl osvícence. Snil o tom, že kolem sebe shromáždí nevelký kruh obdivovatelů, s nimiž založí filozofickou kolonii, jež bude šířit jeho dílo a proslaví jeho jméno.

Avšak Nietzsche měl nejprve smůlu. Když dorazil do Villefranche, nacházel se Paneth na výzkumné cestě, jež ho během posledního listopadového týdne zavedla na Korsiku. Nietzsche pojal tuto okolnost jako znamení. Že se člověk, který si cení jeho spisů tak jako onen Rakušan, vydá na Korsiku a bude se v historickém okamžiku zdržovat na Napoleonově ostrově, ba možná dokonce v samotném Ajacciu, pro něj bylo znamením Panethovy duševní spřízněnosti. Paneth se v Nietzscheho očích stal jeho zvěstovatelem a předchůdcem na nejblaženějším z blažených ostrovů, jež popsal v *Zarathustrovi*, kýmsi na způsob Jana Křtitele.

Nietzsche viděl podobná znamení osudu na každém kroku. Vždy se naprosto identifikoval s historickým významem místa, v němž se právě nacházel: Janov vnímal pouze z hlediska toho, že se tam narodil Kryštof Kolumbus, a v Nice byl neustále přesvědčený, že dohlédne až na Korsiku, kde brzy sám přistane a překoná Napoleonovo dobovyatelské dílo, takže si za pár desítek let při slově Korsika na Napoleona už nikdo nevzpomene. Ostrov pak vejde do dějin jako dějiště přehodnocení všech hodnot a navěky zůstane spojený s jeho, Nietzscheho jménem.

Ach, kolikrát mluvil Nietzsche právě o tomto tušení své historické velikosti! zapsala si na konci zimy Cécile do deníku. *Vlastně se nezabýval ničím jiným.* Copak může být náhoda, řekl jí, že Richard Wagner zavřel v Benátkách navždycky oči ve stejnou hodinu, kdy on udělal poslední tečku za svým *Zarathustrou*, 13. února 1883 mezi třetí a čtvrtou odpoledne, aby byl přesný?

Čím jiným jsou od té doby Benátky než osudovým místem, jež se nachází k jeho *Zarathustrovi* ve vztahu zastiňujícím všechny jiné. Kdo bude za několik let mluvit o dávno pominuvší slávě Benátek, o epoše dožat, o velkém národu mořeplavců a obchodníků s jeho bohatstvím a uměním? Přihodilo se něco jiného, co způsobilo, že vše staré vybledlo. Z okamžiku Wagnerovy smrti se stal mene tekel dějin, stejně jako hodina, v níž spatřil jeho *Zarathustra* světlo světa. Teprve pak odumřelo staré a započalo nové. Lidé pochopí, že jeho kniha není ničím menším než biblí nového věku. Vše, co se událo doposud, bude nyní třeba vnímat prizmatem *Zarathustrovým*.

Avšak, dodal, to je jenom začátek, neboť nyní, s Korsikou a Ajacciem a Napoleonem před očima, dá dějinám nový obrat – ne, nikoli pouze obrat, stanoví nový směr, zkrátka vytvoří nové lidstvo. Dějiny lidstva jsou překonáváním, jež nemůže nalézt

konce a které mělo od začátku jediný cíl: překonat člověka. Jde přitom výhradně o to, jakým směrem se bude tento vývoj ubírat a kdo ho bude řídit.

Poté, co takto hovořil – na procházkách to z něho často vytrysklo zcela náhle a nezřídka, vedla-li cesta do kopce, uvedl kyslík vdechovaný ve zvýšené míře do varu celou jeho nervovou soustavu –, obvykle zcela zmlkl, zhroutil se do sebe a v očích a na tváři se mu zjevil onen mrtvolný výraz, jehož se Cécile polekala prvního dne v rue Ségurane.

Cécile mu téměř vždy jenom naslouchala. Nikdy mu neodpovídala. Když mlčel, mlčela také. Když mluvil, snažila se sledovat jeho slova, což se jí zpočátku nedařilo. Avšak postupem času rozuměla stále víc a víc podstatě a řečem tohoto muže, kousky do sebe zapadaly jako skládačka, aniž by kdy vytvořily souvislý obraz. Pokaždé se složily jinak a představa celku zůstávala pouhým tušením, avšak na to si rychle zvykla. Nesetkala se dosud s nikým, kdo by takto řečnil, a při nejlepší vůli nedokázala pochopit, k čemu by takové řečnění mělo být vůbec dobré.

Protože dr. Panetha v zoologické stanici ve Villefranche nezašel, zanechal tam Nietzsche svou vizitku a připsal na ni tužkou, že jede dál do Nice a tam bude panu doktorovi kdykoli k dispozici. Po návratu do Villefranche se Paneth okamžitě dotazoval na poštu, znají-li adresu jistého profesora dr. Nietzscheho v Nice.

Jelikož tomu tak nebylo, vydal se Paneth 3. prosince 1883 do Nice na vlastní pěst, aby po hledaném pátral na tamní poště. Rovněž 3. prosince se Nietzsche, když vypil kávu od Cécile a cítil se stále docela dobře, vypravil na vlak do Villefranche s úmyslem, že se nyní již doopravdy setká s dr. Panethem, jehož návrat do zoologické stanice byl, jak mu sdělili, plánován na 2. prosince večer.

Nietzsche dorazil do Villefranche zalitého sluncem, což mu v prosinci připadalo jako zázrak, a spěchal vytrvalým klusem, jenž by pro něj byl ještě předchozího dne nemožný, úzkými ponurými uličkami starého města k moři, aby se v zoologické stanici s dr. Panethem opět nesetkal. Řekli mu, že Paneth odjel do Nice, ale nesdělili mu, z jakého důvodu. Nietzsche okamžitě spěchal na nádraží a nasedl do nejbližšího vlaku zpět, musel však na odjezd čekat téměř dvě hodiny. Když dorazil do svého pokoje v rue Ségurane, Rakušan již odcestoval, zanechal však tentokrát svou vizitku, na níž vyjádřil naději, že se oba pánové snad už brzy poznají osobně.

Byl jsem v Nietzscheho pokoji, napsal toho večera Paneth své nevěstě do Vídně. Je velice nepohodlný a je na něm vidět, že si ho pronajal hlavně kvůli příznivé ceně. Nejsou v něm dokonce ani kamna a chlad, jenž tam panoval, způsobil, že jsem se po pouhých několika minutách tam strávených roztřásl. V té místnosti nelze nalézt pranic útulného.

Ještě Nietzscheho neviděl, pokračoval, a přece ho již teď hluboce lituje, neboť je bezpochyby velmi nemocný a musí vést zcela osamělý život, který by člověk vskutku nepřál ani psu. Že si při tom všem připadá jako nejvýznamnější ze svých současníků, může jeho utrpení pouze zesilovat.

Na závěr Paneth napsal: Tento velký myslitel chce změnit svět a stvořit nového člověka, a přitom, soudě podle jeho pokoje v Nice, ztratil kontakt se skutečnými lidmi. Jeho pokoj je pokojem samotáře, jemuž není rovno. Ve vzduchu se vznášel zvláštní pach, který připomíná osamění člověka, jemuž chybí veškerá společnost. Přesto, a nebo snad právě proto, dodal Paneth, se nemůže setkání s Nietzschem dočkat.